

Folkhälsovetenskap - arbetet med ämnets definition och innehåll

Lars Cernerud¹, Hanna Arneson², Susanna Kugelberg³,
Gun Paulsson⁴, Håkan Brodin⁵, Marie Cesares Olsson⁶ och
Daniel Ainestrand⁶

¹Mälardalens högskola, ²Örebro Universitet, ³Karolinska institutet, ⁴Högskolan i Halmstad, ⁵Folkhälsoinstitutet, ⁶Hälsoakademikerna. Kontakt: Lars Cernerud, Avdelningen för folkhälsovetenskap, Mälardalens högskola, Box 883, 721 23 Västerås. E-post: lars.cernerud@mdh.se

Högskoleverkets kritik mot hanteringen av ämnet Folkhälsovetenskap vid de svenska lärosätena utmynnade i att det Svenska Folkhälsokonsortiet tillsatte en arbetsgrupp. Denna grupp lade fram ett förslag till definition av ämnet Folkhälsovetenskap och en förteckning över basala kunskaps- och kompetensområden. Samtidigt identifierades sju specifika områden inom ämnet. Vid ett möte i oktober 2008 gillades arbetsgruppens förslag av konsortiets närvarande medlemmar.

Abstract: Due to criticism from the Swedish National Agency for Higher Education a process with the aim to establish a common definition and description of the content of the University subject Public Health Science was carried out. A working group suggested an overriding definition. A list of basic knowledge and competencies for each student with a degree in Public Health from a Swedish University was also suggested. These suggestions were accepted by the Swedish Consortium for Public Health training programs.

Vid högskoleverkets nationella granskning av ämnet Folkhälsovetenskap 2006 framfördes i slutrapporten (1) generell kritik på två punkter. Dels uppfattades ämnet sakna enhetlig definition. Dels var ämnets centrala perspektiv och kunskapsområden inte tydligt klargjorda.

Strax efter offentliggörandet av Högskoleverkets kritiska synpunkter initierades ett utredningsarbete inom det Svenska Folkhälsokonsortiets ram.

En arbetsgrupp tillsattes i april 2007 med uppdrag att presentera förslag till en enhetlig definition och att ange en beskrivning av ämnets innehåll. Slutdatum för uppdraget sattes till oktober 2008.

Arbetsgruppen presenterade ett diskussionsunderlag vid konsortiets möte vid Karolinska institutet i april 2008. Efter en omfattande diskussion med konsortiets medlemmar utarbetades ett slutligt förslag som presen-

terades vid konsortiets möte i Skövde i oktober 2008. Förslaget mottogs till övervägande delen positivt och efter några små justeringar föreligger nu definition av och innehåll för ämnet folkhälsovetenskap.

När det gäller ämnets innehåll har gruppen valt att mer detaljerat precisera texten inom de basala kunskaps- och kompetensområden som den som avlagt examen i ämnet Folkhälsovetenskap vid svenskt lärosäte ska förväntas leva upp till. Vidare anges ett antal specifika delområden av Folkhälsovetenskapen, där varje lärosäte för sig kan ange ett mer detaljerat innehåll, unikt för varje lärosäte.

Ämnets definition

Ämnet Folkhälsovetenskap ha definierats på följande sätt.

Folkhälsovetenskapen studerar hälsotillståndet och dess förändringar och fördelning i befolkningen och de faktorer som inverkar samt hur man påverkar hälsoutvecklingen och klyftorna i hälsa mellan olika grupper i samhället.

Folkhälsovetenskapen använder gränsöverskridande forskningsansatser och fokuserar speciellt livsvillkorens, levnadsvanornas, miljöns, samhällsstrukturens och hälsosystemens betydelse för hälsoutvecklingen. Kunskaper och kompetenser skapas för hälsofrämjande arbete och förebyggande av sjukdom och skada och för kritisk värdering av effekter av olika åtgärder.

Basala kunskaps- och kompetensområden

I varje **Folkhälsoutbildning** utgör samhällsperspektiv och befolkningsinriktat folkhälsoarbete centrala kunskaps- och kompetensområden liksom metodkunskaper från olika vetenskapsområden med relevans för Folkhälsovetenskapen. Perspektiven är lokala, regionala, nationella, europeiska och globala.

Följande centrala perspektiv och basala kunskaps- och kompetensområden täcks in i de utbildningar inom ämnet Folkhälsovetenskap som omfattar tre år eller mer vid svenska universitet och högskolor.

Kunskapsområden

- *Hälsa i befolkningen*
 - o De stora folkhälsoproblemen och nya hälsoutmaningar
 - o Hälsans olika bestämningsfaktorer och mekanismer i ett perspektiv av livsförlopp
 - o Den ojämlika fördelningen av hälsan bland annat med hänsyn till socioekonomiska förhållanden, perspektiv på genus, etnicitet och funktionsförmåga
- *Vetenskapligt förhållningssätt*
 - o Kunskapssyn, vetenskapligt perspektiv och forskningsmetodik
 - o Epidemiologi som grundläggande verktyg och ett mångvetenskapligt förhållningssätt där relevanta metoder hämtas från andra vetenskapliga områden
 - o Folkhälsoetik

- *Folkhälsoarbete*
- o Olika hälsofrämjande strategier i teori och praxis
- o Betydelsen av olika stödande arenor i hälsoarbetet
- o WHO:s och EU:s folkhälsostراتيجier och de svenska folkhälsomålen

- *Hälsosystem*

- o Strukturer och processer i folkhälsoarbetet
- o Hälsopolitiska strategier på olika samhällsnivåer
- o Lagstiftning, styrmedel och uppföljning av folkhälsomål

Kompetenser

- *Hälsa i befolkningen*

- o Förstå den historiska utvecklingen av folkhälsoproblem och hälsosystem och analysera framtida hälsohot
- o Definiera folkhälsoproblem och hitta relevanta källor för arbete med problemen
- o Förstå och applicera centrala begrepp och perspektiv om hälsostatus, hälsans bestämningsfaktorer och ojämlikhet i hälsa
- o Följa hälsoutvecklingen i olika befolkningar

- *Vetenskapligt förhållningssätt*

- o Förstå och applicera centrala begrepp inom epidemiologi, biostatistik, hälsoekonomi och samhälls- och beteendevetenskap
- o Förstå och applicera evidensbaserade forskningsmetoder
- o Kritiskt värdera data, identifiera mönster och trender i data och förhålla sig etiskt till datainsamlande samt användande och spridande av

data

- o Kritiskt värdera interventioner

- *Folkhälsoarbete*

- o Förstå och hantera olika förutsättningar för lokalt, regionalt, nationellt, europeiskt och globalt hälsoarbete
- o Formulera folkhälsoprojekt och hälsokonsekvensbedöma målen samt göra hälsoekonomiska överväganden
- o Arbeta utifrån olika målgruppers behov och arenor för hälsa samt tillämpa evidensbaserade interventionsmodeller
- o Kommunicera kunskap till professionella, lekmän och medier och ha samverkanskompetens

- *Hälsosystem*

- o Jämföra folkhälsopolitik på internationell, nationell, regional och lokal nivå
- o Förstå folkhälsomål, lagar och förordningar på den nationella och internationella arenan
- o Förstå strukturer och processer i folkhälsoarbetet och hälsopolitiska strategier på olika samhällsnivåer, nationellt och internationellt
- o Förklara hur beslut och åtgärder på olika samhällsnivåer kan påverka människors hälsa

Specifika kunskaps- och kompetensområden

Ämnet Folkhälsovetenskap kan, som tillägg till beskrivningen av de basala kunskaps- och kompetensområdena, indelas i ett antal specifika områden. Många utbildningar i Folkhälsovetenskap vid svenska universitet och högskolor innefattar alla eller nästan alla av nedanstående sju områden, men dessa kan ha varierande tyngd vid olika lärosäten.

Det är därför lämpligen lärosätets sak att närmare specificera målsättningarna för utbildningen inom vart och ett av områdena. En sådan specificering tar vanligen hänsyn till nivå för utbildningen (Bachelor, Master, Doctor) i enlighet med lärosätets rutiner.

De sju specifika kompetensområdena är

- * Sociala, psykologiska, etniska, kulturella och genusförhållanden och hälsa
- * Biologiska, kemiska och fysiska förhållanden och hälsa
- * Hälsopromotion och sjukdoms- och skadeprevention
- * Hälsopolitik, organisation och management inom hälsoområdet samt folkhälsoekonomi
- * Epidemiologi
- * Kvantitativ och kvalitativ metodik
- * Övriga aspekter; t ex folkhälsoetik, projektarbete, ICT

Referenser

1. Högskoleverket. Högskoleverkets nationella granskning av ämnet folkhälsovetenskap 2006. Rapport HSV 2007:8R. Stockholm: Högskoleverket, 2007.